

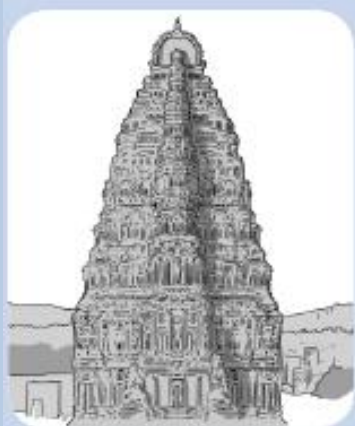

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBAS ROKASGRĀMATA

6

SAKRĀLĀ MANTOJUMA AIZSARDZĪBAS NODROŠINĀŠANA

SAKRĀLĀ MANTOJUMA AIZSARDZĪBAS NODROŠINĀŠANA

Kultūras mantojuma
aizsardzības rokasgrāmata

Nr.6

Reproducēšana ir atļauta ar nosacījumu, ka ir iekļauta attiecīga atsauce uz avotu un kopija nosūtīta UNESCO (1 rue Miollis, 75015 Paris, France). Atsaucoties uz šo dokumentu, tas jācītē šādi: © UNESCO, 2012. Cultural Heritage Protection Handbook No. 6. Securing Heritage of Religious Interest, UNESCO, Paris.

Redaktors: Nao Hajasi – Denisa ar Mindži Sonas un Hibas Abidas palīdzību

Teksts: Stefans Tefo – Interpola Narkotiku un kriminālo organizāciju apkarošanas apakšdirekcijas Mākslas darbu nodaļas kriminālizlūkošanas darbinieks ar Eduarda Planša (UNESCO) atbalstu

Ilustrācijas un makets: Žilī Blanšēna (julieblanchin.com)

Teksta tulkojumu latviešu valodā veica Andris Kairišs (kairiss.andris@gmail.com), Latvijas Kultūras akadēmijas pieaicinātais pētnieks. Tulka piezīmes ir saskaņotas ar teksta autoru Stefanu Tefo.

© UNESCO 2012

CLT/2011/PI/H/2

ISBN: 978-92-3-001074-4

Visā pasaulē sakrālais mantojums izsauc zagļu un mākslas priekšmetu kontrabandistu alkatību.

Šādi kultūras priekšmeti ir ne tikai svēti dažādām kopienām, bet tiem piemīt arī mākslinieciska un vēsturiska nozīme.

Tādēļ nepieciešamība pasargāt šo mantojumu no ļaunprātīgām darbībām ir neapšaubāma.

Ir iespējams spert vairākus soļus, lai samazinātu varbūtību, ka pret kultūras mantojumu tiek vērstas šādas darbības.

Viens no galvenajiem uzdevumiem ir nodrošināt sabiedrības, it īpaši – jaunatnes, izpratni par sakrālā mantojuma vērtību.

IEVADS

Šī rokasgrāmata ir domāta visiem cilvēkiem (religiskiem līderiem, ticīgajiem, vadītājiem un īpašniekiem), kuri saskaras ar sakrālo mantojumu un vēlas aizsargāt to no ļaunprātīgām darbībām (zādzība, vandālisms, nelikumīga iekļūšana, pat ļaunprātīga dedzināšana un terorisms) efektīvāk.

Rokasgrāmata satur vispārīgas rekomendācijas, kas vairumā gadījumu ir pielietojamas praksē un attiecas uz dažādu konfesiju dievkalpojumu/ pielūgsmes vietām.

Tomēr, tā kā katrai sakrālā mantojuma vietai¹ ir savas īpatnības, daži no rekomendētajiem pasākumiem nevar tikt piemēroti visos gadījumos.

Sakrālais mantojums bieži vien ir ļoti trausls. Tomēr vienmēr ir iespējams šo mantojumu aizsargāt efektīvāk no kaitējošām darbībām.

---

¹ *Tulka piezīme* - „sagrālā mantojuma vieta” (Eng. „site of religious interest”) – ir ēka, būve u.c. (piem., baznīca, dievnams) kurā atrodas kultūras priekšmeti, tā var būt arī nekustamais kultūras objekts pats par sevi (piem., sakrālais piemineklis). Vienlaikus “sagrālā mantojuma vieta” var būt ēku komplekss vai ansamblis, kā arī kultūrainava, kam ir reliģiska nozīme. Ņemot vērā publikācijas specifiku un rekomendāciju raksturu, turpmāk tekstā termini “site of religious interest” un “religious site” tulkoti kā “sagrāla celtne”.

NOZĪMĪGĀKAIS PRIEKŠNOTEIKUMS: INVENTĀRA SARAKSTS

1.

Sastādiet visu ēkā esošo priekšmetu inventāra sarakstu, pievienojot detalizētus aprakstus un labas kvalitātes fotoattēlus, lai zādzības gadījumā būtu iespējams identificēt atgūstamos priekšmetus. Šāds saraksts ir vienmēr nepieciešams (vadlīnijas dokumentēšanai un „Object-ID” – kultūras priekšmetu apraksta standarts ir pieejams UNESCO mājas lapā).

2.

Pastāvīgi atjaunojiet inventāra sarakstu un glabājiet vairākus tā drukātos eksemplārus un, ja iespējams, elektroniskās kopijas dažādās drošās vietās.

PASĀKUMI SAKRĀLĀS CELTNES DROŠĪBAS NODROŠINĀŠANAI

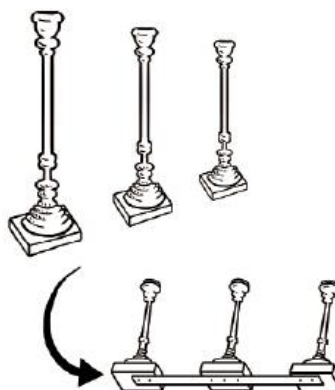
3.

Veiciet riska analīzi un pārdomājiet šādus jautājumus: „Vai ir kādi vērtīgi priekšmeti?“, „Vai daži priekšmeti ir vairāk pakļauti zādzības riskam nekā citi?“, „Vai šos priekšmetus ir viegli nozagt?“. Šādas analīzes rezultātā var noteikt risku līmeņus un pārdomāt īstenojamos pasākumus risku samazināšanai.

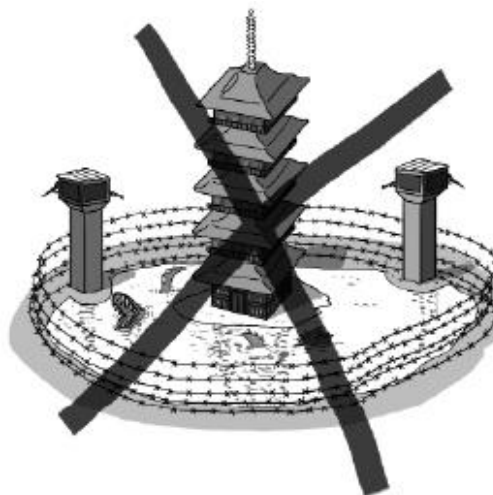
4.

ieviesiet aizsardzības pasākumus, kuri gan sarežģī zādzības izdarīšanu, gan attur no tās.

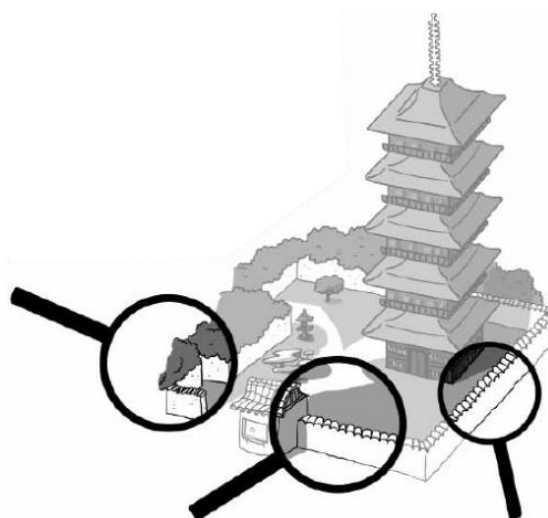

5.

Sakrālās celtnes drošības risinājumiem jābūt loģiskiem un pragmatiskiem. Visvienkāršākie un vislētākie no tiem bieži ir visefektīvākie.

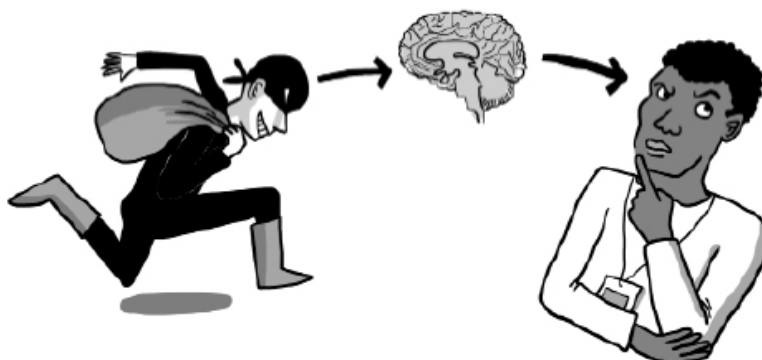
6.
Izmantojiet holistisku pieeju drošības
jautājumu risināšanā. Dažādu
faktoru kombinācija nodrošinās
sagrādās celtnes labāku aizsardzību.

7.
Atcerieties, ka priekšmeta drošības
nodrošināšanai jābūt saskaņā ar
liturģiskajām prasībām, efektīvu
saglabāšanu, attiecīgo priekšmetu
popularizēšanu, ēkas saglabāšanas
prasībām un publisko apskati.

8.
Centieties skatīties uz sakrālo celtni no zagļa viedokļa.

SAKRĀLĀS CELTNES PĀRVALDĪBAS PASĀKUMI

Daudzi no šiem pasākumiem nav iespaidīgi un var pat šķist triviāli. Tomēr tie neapšaubāmi var atturēt zagļus no zādzības izdarīšanas, iztraucēt viņu plānus, vai izjaukt jebkādas zādzības mēģinājumus.

9.

Informējiet (ar plakātu, konferenču, bukletu vai paskaidrojošo ziņojumu palīdzību) reliģiskos līderus, iedzīvotājus un policijas dienestus par sakrālās celtnes (tajā esošo kultūras priekšmetu) kultūrvēsturisko vērtību.²

10.

Aiciniet cilvēkus būt modriem un nepieciešamības gadījumā ziņot par jebkādam aizdomīgām aktivitātēm vietējā kultūras mantojuma aizsardzības dienesta darbiniekam vai vietējās policijas pārstāvjiem.

11.

Sakrālajās celtnēs bieži vien ir ļoti maz vai vispār nav cilvēku. Radiet priekšstatu, ka sakrālajā celtnē ir daudz apmeklētāju un ka tā nav pamesta.

12.

Nodrošiniet, ka sakrālajā celtnē (telpās) ir cilvēki (noalgojiet uzraugu vai izmantojiet brīvprātīgo pakalpojumus). Cilvēku klātbūtne ir neaizvietošana.

²Tulka piezīme – reliģiskām organizācijām nepieciešams apsvērt informācijas publicēšanas iespējas par kultūras priekšmetiem, kuri atrodas mazāk aizsargātās sakrālās celtnēs.

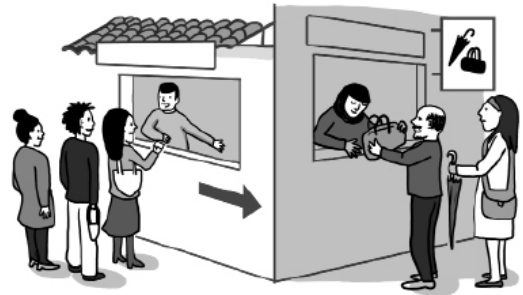
13.

Nāciet tuvāk apmeklētājiem un sveiciniet viņus, lai apmeklētāji zinātu, ka viņi ir identificēti.

14.

Ja iespējams, nodrošiniet, ka apmeklētāji atstāj lielizmēra priekšmetus (somas, kiveres, lietussargus u.tml.) pie ēkas ieejas.

15.

Ar norāžu palīdzību informējiet par neatļauto rīcību, piemēram, zibspuldzes lietošanu, neatbilstoša apģērba izmantošanu, ēšanu un dzērienu lietošanu.

16.

Uzturiet zemes gabalu pie sakrālās celtnes labā stāvoklī. Neļaujiet platībai ap ēku aizaugt vai izskatīties pamestai.

17.

Uzturiet ēkas iekšpusi labā stāvoklī. Novērsiet tajā jebkādu nekārtību vai dažādu priekšmetu uzkrāšanos. Regulāri veiciet telpu uzkopšanu un, ja tas ir iespējams, turiet tajās ziedošus augus.

18.
Radiet iespaidu, ka telpā ir cilvēki,
piemēram, atskaņojot fona mūziku.

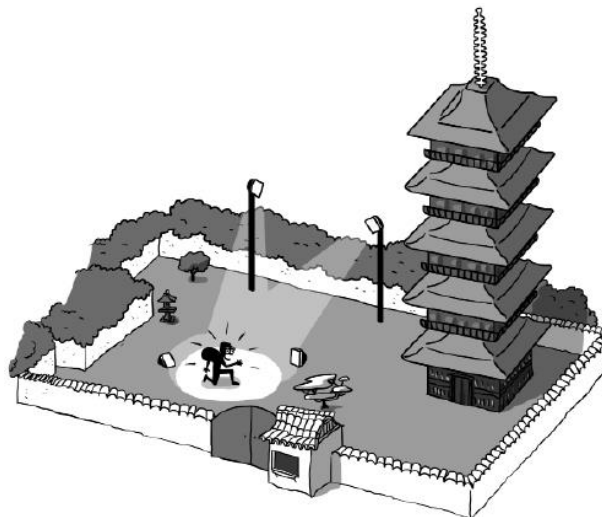
19.
Dažās ēkās ir ieteicams atstāt
galvenās durvis plati atvērtas, lai
telpu iekšpusē iekļūtu gaisma un
trokšņi no ārpuses. Pastāvot lielākai
iespējai tikt pamanītam, zaglis
jutīsies mazāk drošs rīkoties.

20.
Izvietojiet norādes, lai komunicētu ar
apmeklētājiem (brīdinājumi un
aizliegumi).

21.
Apgaismojiet teritoriju ap sakrālo celtni. Izmantojiet ar kustību sensoriem aktivizējamās gaismas avotus ārpusē un iekšpusē vai pat gaismas taimerus.

22.
Ļaujiet apmeklētājiem izmantot tikai vienu ēkas izeju, kuru vēlams novērot.

23.
Neatstājiet kāpnēs, tajā skaitā saliekamās kāpnēs vai instrumentus mētājosies apkārt! Glabājiet tos nepieejamā vietā.

24.
Nodrošiniet, lai kultūras priekšmeti nav redzami no ārpuses.

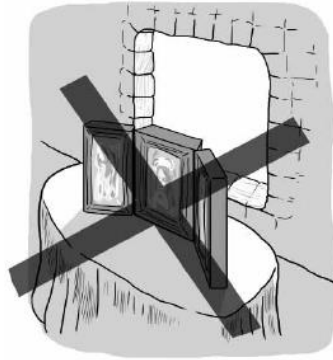

25.
Neatstājiet maza izmēra kultūras priekšmetus pieejamās vietās. Turiet tos drošā vietā.

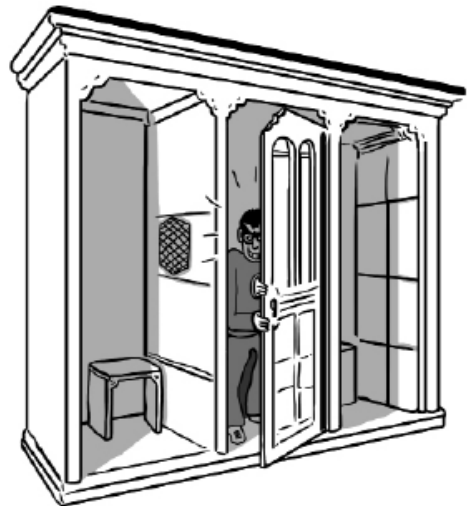
26.

Nekad neatstājiet kultūras priekšmetu pie loga, kas ir izvietots acu augstumā, pat tad, ja logam ir restes. Logu var izsist un priekšmetu, ja tas ir pietiekoši mazs, var izvilkt ārā caur restēm.

27.

Aizslēdziet visas tās telpas, kurās var paslēpties zaglis (piemēram, baznīcās aizslēdziet durvis, kas ved uz grēksūdzes telpu, galerijām un sakristeju).

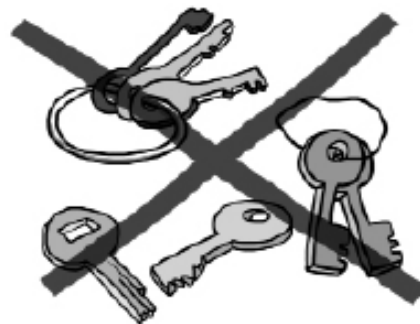
28.

Izmantojiet virves nožogojumu un norādes, kas aizliedz pieeju noteiktām ēkas daļām.

29.

Pārvaldiet sakrālās celtnes atslēgu izsniegšanu. Uzraugiet atslēgu komplektu skaitu un pārziniet, kam atslēgas ir izsniegtas. Samaziniet komplektu skaitu. Atslēgu izsniegšana paaugstina zādzības risku.

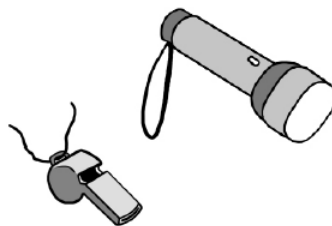
30.
Neatstājiet atslēgas bez
uzraudzības. Glabājiet tās drošā
vietā.

31.
Ieviesiet ēkas atvēršanas un
aizslēgšanas procedūras, kuras
atbilst drošības prasībām. Veiciet
pārbaudi pirms slēgšanas laika.

32.
Personai(-ām), kura(-s) ir atbildīgas
par pārbaudēm, ir jābūt līdzī svilpei
un lukturītim.

33.
Apsveriet iespējas slēgt sakrālo
celtni pusdienu laikā, kad ir vislielākā
zādzību izdarīšanas iespējamība.

34.
Ja sakrālajā celtnē nav uzrauga, publisko apmeklējuma laiku var
saīsināt tā, lai tas sāktos ne pārāk agri no rīta un beigtos pirms krēslas.

35.

Ja kāda persona vēlas apmeklēt ēku pēc publiskā apmeklējuma laika, apmeklētāju nepieciešams pavadīt, nekādā gadījumā neizsniedzot viņam atslēgas bez iepriekšējo formalitāšu nokārtošanas (ieskaitot vismaz personu identificējoša dokumenta uzrādīšanu un attiecīgas veidlapas aizpildīšanu).

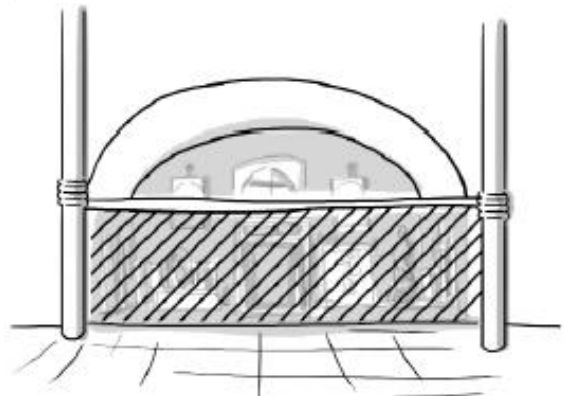
36.

Nekad neizpaudiet nepazīstamām personām kultūras priekšmeta tirgus vērtību.

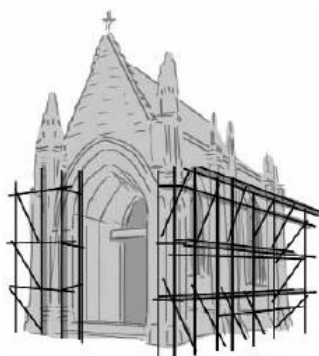
37.

Aprīkojiet ieeju ēkā ar vārtiem vai pretuzlaušanas stiklojumu tā, lai cilvēki varētu ieskatīties ēkā iekšā³, taču nevarētu tajā iekļūt.

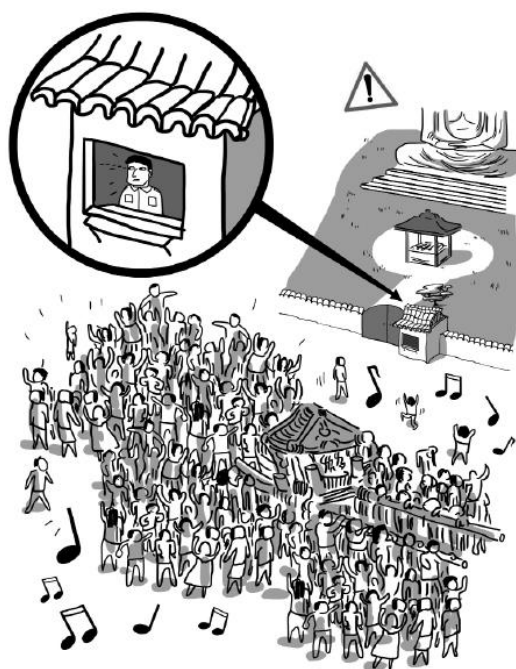

³Tulka piezīme – gadījumā ja ēka ir slēgta un šāda interjera apskates iespēja ir atzīta par lietderīgu.

38.
Esiet īpaši uzmanīgi, ja ēkā notiek
remontdarbi un ja ir uzstādītas
sastatnes.

39.
Esiet īpaši uzmanīgi svētku un
nozīmīgu notikumu laikā (Jaunais
Gads, sporta čempionātu fināli
u.tml.).

SAKRĀLĀS CELTNES FIZISKĀ AIZSARDZĪBA

Šajā sadaļā sniegtie ieteikumi ir īpaši vērsti uz zādzību ar ielaušanos novēršanu nakts laikā. Attiecīgajiem pasākumiem būtu jānovērš ielaušanās gadījumi un apzināta palikšana sakrālās celtnes telpās pēc tās slēgšanas.

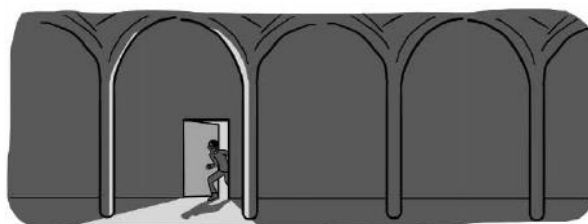
40.

Nodrošiniet, ka nožogojums ap sakrālo celtni ir pēc iespējas drošāks pret ielaušanos un veiciet pagraba logu, logu virs durvīm (virslogu) un jumta logu aizsardzības pasākumus.

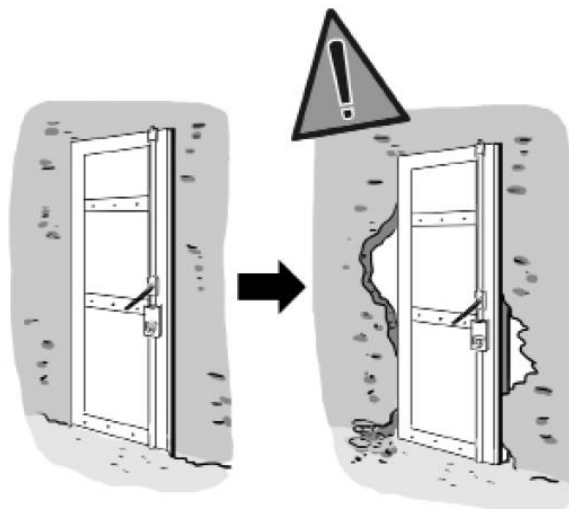
41.

Paturiet prātā, ka zagļi pārsvarā ēkā iekļūst un atstāj to pa durvīm.

42.

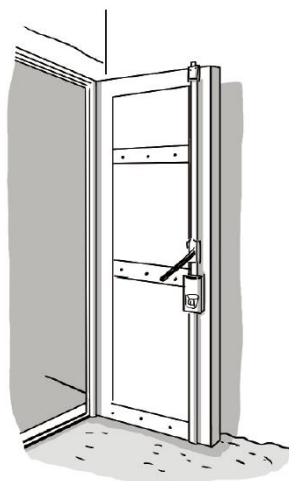
Regulāri pārbaudiet un nodrošiniet, ka drošības ietaises ir veidotas no vienādas kvalitātes materiāliem.

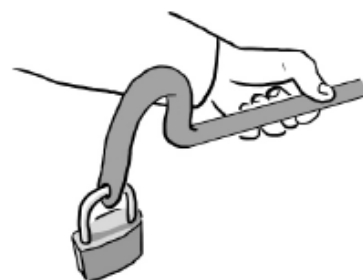
43.

Izvēlaties tikai vienu galveno ieeju, kuru var atslēgt no ārpuses.

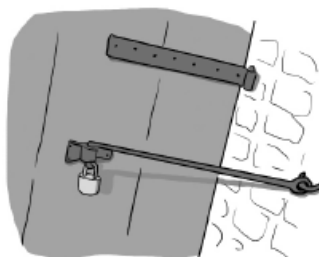
44.
Galvenajai ieejai jābūt aprīkotai ar vairākpunktu slēgšanas sistēmu un drošai pret ielaušanos.

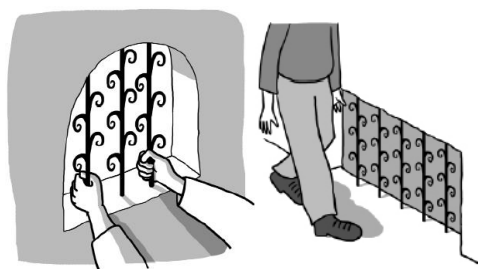
45.
Nodrošiniet visu sekundāro ieeju aizsardzību no iekšpuses ar durvju slēgiem (bultām) vai dzelzs stieņiem, kuri ir aizslēgti ar drošām piekaramajām slēdzenēm.

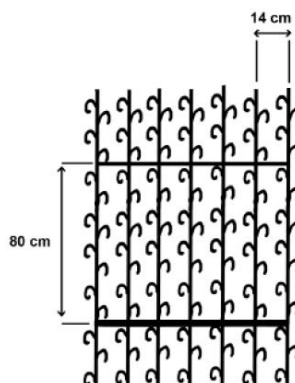
46.
Regulāri pārbaudiet slēgšanas punktus grīdā un stenderē.

47.
Aizsargājiet logus ar restēm, it īpaši viszemākajos logos un tos logus, kuri nav uzreiz pamanāmi.

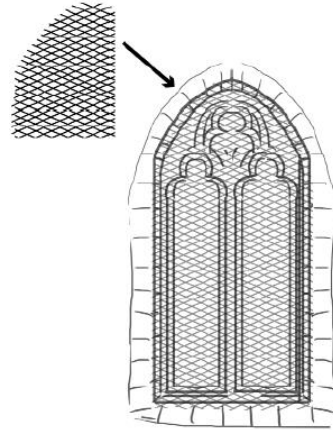
48.
Nodrošiniet, ka restes ir nepārtrauktas (pietiekami resnas, 14 cm starp blakus esošām rindām un 80 cm starp šķērsojošiem stieņiem) un sienās izmantots kvalitatīvs stiprināšanas mehānisms.

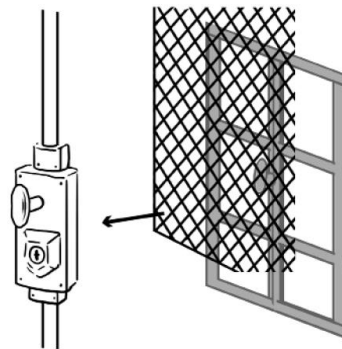
49.
Jebkurā gadījumā nodrošiniet
izmantojamo drošības ierīču kvalitāti.

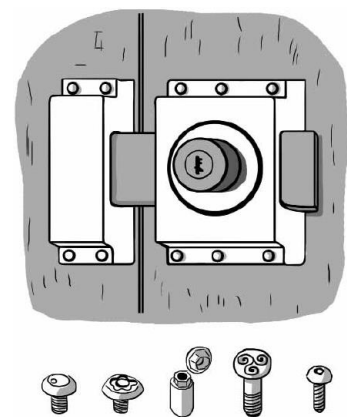
50.
Papildus aprīkojiet logu drošības
mehānismu ar triecienizturīgu⁴ tīklu
vai pretuzlaušanas aizsargplēvi.

51.
Izmantojiet attiecīgu ierīci, lai
novērstu nesankcionētu pieeju logu
slēgšanas mehānismiem.

52.
Novīlējiet slēdzošo ierīču skrūvju
galviņas vai izmantojiet skrūves ar
sarežģītām galviņām, lai apgrūtinātu
zagļa iespējas tās atskrūvēt un
aizbēgt⁵.

⁴Tulka piezīme – šāda tīkla uzdevums ir aizsargāt pret vandālisma aktiem un apgrūtināt iekļūšanu, kā arī, karadarbības gadījumā, piem., aizsargāt no šķembām/šrapneļa.

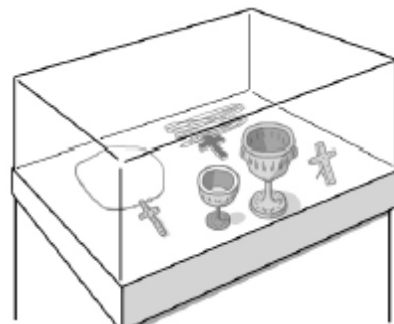
⁵Tulka piezīme – piem., gadījumā, ja zaglis ir paslēpies ēkā pēc tās slēgšanas. Tiek arī rekomendēts izmantot skrūves ar sarežģītām galviņām kultūras priekšmetu stiprinājumiem, lai apgrūtinātu to nesankcionētu atskrūvēšanu.

KULTŪRAS PRIEKŠMETU FIZISKĀ AIZSARDZĪBA – VIENKĀRŠI UN IEDARBĪGI PASĀKUMI

Šis ir cits posms drošības ķēdē. Tas padara neiespējamu kultūras priekšmeta zādzību gaišā dienas laikā.

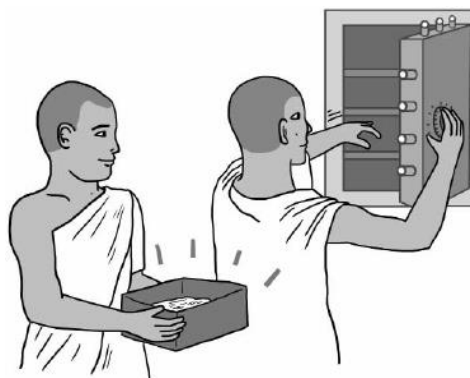
53.

Neaizsargātākos priekšmetus, it īpaši mazākos un vieglākos, glabājiet apmeklētājiem nepieejamā un nepārredzamā vietā⁶.

54.

Glabājiet visus mazos un vērtīgos priekšmetus (piem., reliģiska rakstura sudrablietas) atsevišķi, ja iespējams - seifā⁷.

55.

Izvietojiet kultūras priekšmetus⁸ rūpīgi izvēlētās vietās, izvairoties no stūriem, nepārredzamām zonām, vāja apgaismojuma un izejas tuvuma.

⁶Tulka piezīme – teksts precizēts saskaņā ar teksta autora (Stefans Tefo) sniegto precizējumu.

⁷Tulka piezīme – teksts precizēts saskaņā ar teksta autora (Stefans Tefo) sniegto precizējumu.

⁸Tulka piezīme – īpaši attiecas uz vērtīgākiem un nelieliem priekšmetiem.

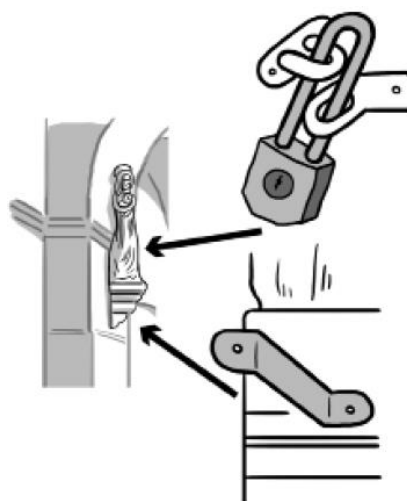
56.
Novietojiet kultūras priekšmetus apskatei tādā augstumā, lai tos būtu grūti aizsniegt.

57.
Nenovietojiet kultūras priekšmetus virs galdiem vai soliēm, kurus var izmantot kā pakāpienus.

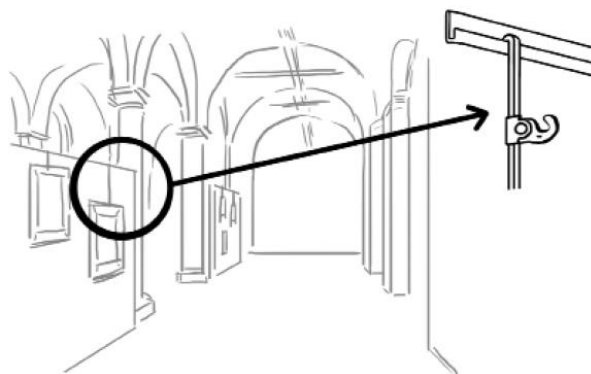
58.
Piestipriniet statujas (restauratora uzraudzībā) pie to postamentiem vai citām atbalsta konstrukcijām. Var tikt izmantoti dažādi piestiprināšanas veidi.

59.
Izmantojiet pītu tērauda stiepli, lai piestiprinātu visus pārējos nelielos kultūras priekšmetus ēkā.

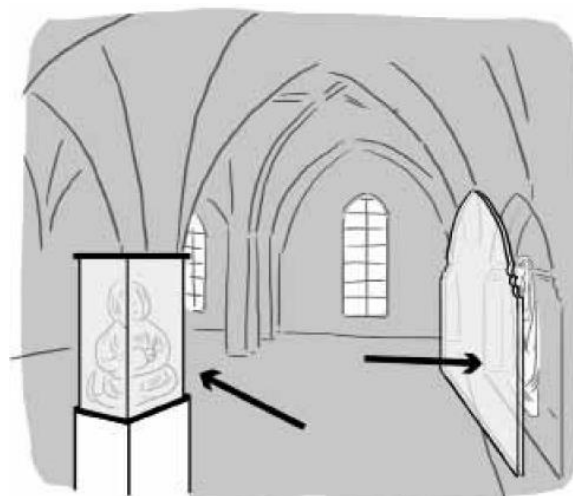
60.
Piekariniet gleznas, izmantojot drošus stiprinājumus. Āķu un vienkāršu auklu/ stīgu vietā izmantojiet atbilstošus kronšteinus.

61.
Baznīcās izmantojiet tērauda stienus, lai piestiprinātu altārgleznas.

62.
Izvērtējiet iespējas novietot vērtīgus vai trauslus kultūras priekšmetus stikla vitrīnās.

63.
Izvērtējiet iespējas novietot vērtīgus vai trauslus kultūras priekšmetus esošajās nišās un padziļinājumos.

64.

Izvērtējiet iespējas izmantot kādu ēkas daļu kā svētnīcu, lai novietotu apskatei svarīgus kultūras priekšmetus un veidotu „dārgumu glabātavas”.

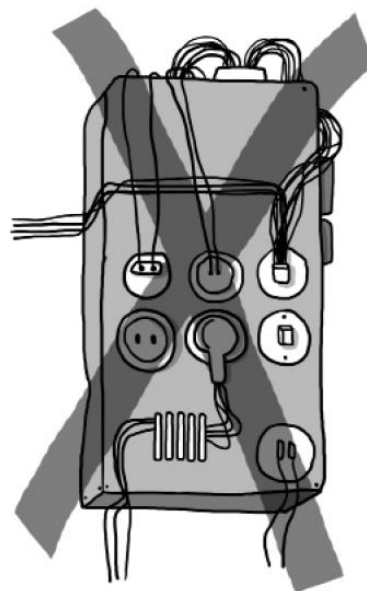
65.

Slēgšanas laikā pārbaudiet vai visi kultūras priekšmeti atrodas savā vietā, nav aiztikti vai pārvietoti.

66.

Ugunsgrēku novēršanas nolūkā likvidējiet visus potenciālos aizdegšanās riskus. Pārbaudiet un nomainiet visas elektrības iekārtas, ja tās nav darba kārtībā vai ir nolaistā stāvoklī.

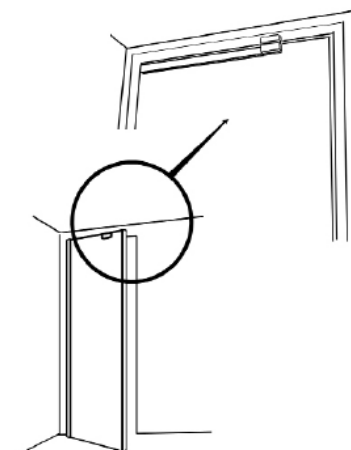
SAKRĀLĀS CELTNES UN TAJĀ ESOŠO KULTŪRAS PRIEKŠMETU PAPILDU ELEKTRONISKĀ AIZSARDZĪBA

Turpmāk uzskaitītajiem pasākumiem ir papildinošs raksturs, jo nedrīkst paļauties tikai uz signalizāciju.

Šāda aizsardzība prasa efektīvu iepriekšējo izvērtējumu, un tai jābūt vienkārši lietojamai.

67.

Aprīkojiet visas durvis sakrālajā celtnē ar elektroniskās uzraudzības sistēmu (atvēršanas sensoriem).

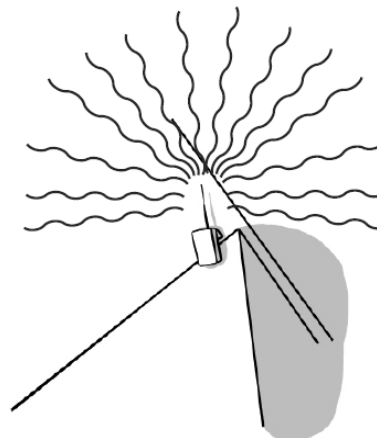
68.

Aprīkojiet visus logus sakrālajā celtnē ar elektroniskās uzraudzības sistēmu (speciāliem sensoriem, kuri reaģē uz sasistu stiklu).

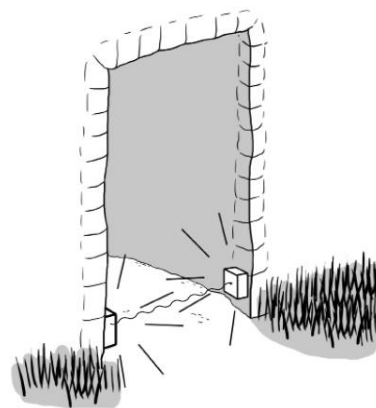
69.

Ierīkojiet signalizāciju, it īpaši – dubultās tehnoloģijas (infrasarkanā viļņu un mikroviļņu) tilpuma detektorus obligāti šķērsojamās iekštelpās (ejās).

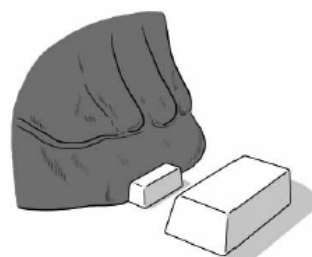

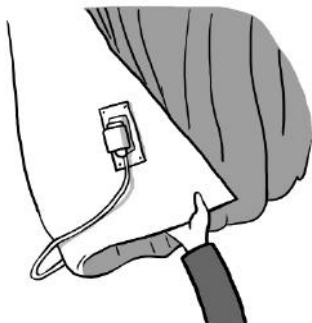
70.
Infrasarkanās barjeras var izmantot, lai izolētu atsevišķas telpas un telpu daļas.

71.
Aizsargājiet kultūras priekšmetus individuāli ar selektīvas elektroniskās atklāšanas palīdzību.

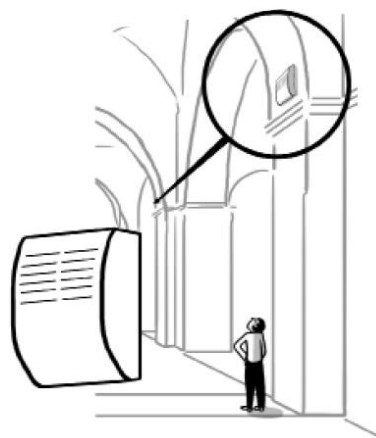
72.
Ņemiet vērā nepieciešamību ierīkot signalizācijas ierīces atbilstoši ēkas ekspluatācijas vajadzībām. Sliktas sistēmas pārvaldības dēļ signalizācija var nostrādāt nejauši, izraisot sistēmas deaktivizāciju vai modrības samazināšanos.

73.
Izmantojiet tikai kvalitatīvas ierīces.
Dodiet priekšroku sertificētai produkcijai.

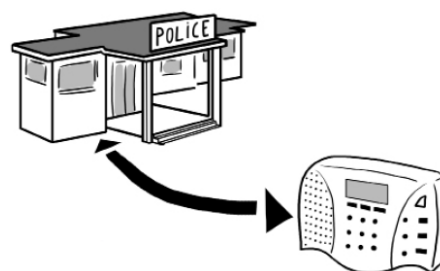
74.
Esiet uzmanīgi, uzstādot ierīces.
Sirēnas, piemēram, jāuzstāda pietiekoši
augstu un apmeklētājiem nepieejamā
vietā, tā, lai tās nevarētu deaktivēt.

75.
Izvēlaties ar gaismu aktivizējamās
„mirgojošās” sirēnas.

76.
Ja iespējams, nodrošiniet signalizācijas
tiešo savienojumu ar tuvāko policijas
iecirkni.

77.
Uzturiet signalizācijas ierīces labā kārtībā. Noslēdziet apkalpošanas
līgumu un regulāri veiciet ierīču pārbaudes.

VIDEONOVĒROŠANA

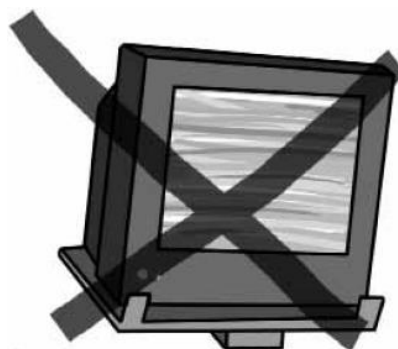
Esiet uzmanīgi! Videonovērošana nav panaceja. Videonovērošana jāuztver tikai kā palīglīdzeklis. Videonovērošanai var būt ļoti nevēlams efekts, pēc pieredzes var secināt, ka rodas pieņēmums— „viss tiek kontrolēts”, tādējādi samazinot modrību un pat liekot atteikties no pamata aizsardzības pasākumu veikšanas.

78.

Izvērtējiet vajadzības un pārliecinieties, ka projekts ir tā vērts.

79.

Ja videoieraksti ir domāti, lai sniegtu palīdzību izmeklēšanā, jābūt uzstādītai augstākās kvalitātes aparatūrai un radītiem optimāliem apstākļiem video uzņemšanai.

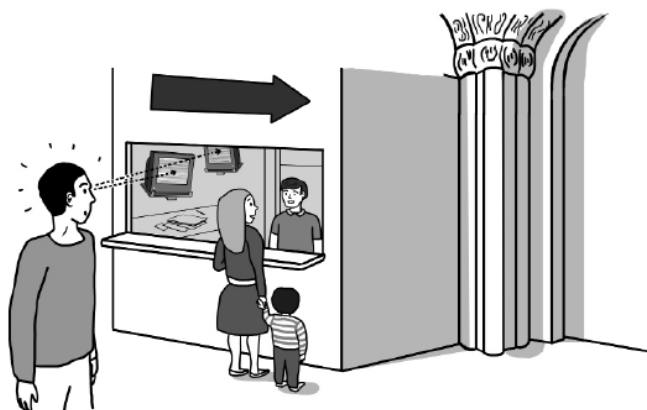

80.

Kameru atdarinājumus, kuri ir nopērkami Internetā par ļoti zemu cenu, var izmantot atbaidīšanas nolūkā. Pie kamerām var tikt izvietoti arī brīdinājuma paziņojumi.

81.

Nodrošiniet, lai apmeklētāji neredzētu videonovērošanas ekrānus.

KO DARĪT ZĀDZĪBAS GADĪJUMĀ?

82.

Apsargājiet telpas: nodrošiniet sakrālās celtnes aizsardzību un veiciet piesardzības pasākumus⁹, lai sekmētu izmeklēšanu. Nofotografējiet telpas.

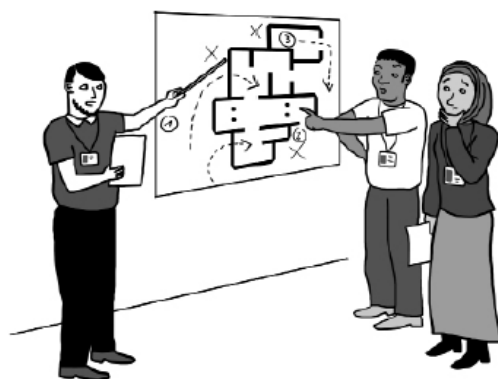
83.

Pēc iespējas ātrāk paziņojiet par notikušo policijai, iesniedzot nozagto priekšmetu aprakstus un fotoattēlus.

84.

Paziņojiet par zādzību kultūras mantojuma aizsardzības iestādēm.

85.

Nevilcinoties publicējiet informāciju par zādzību.

86.

Atcerieties, ka gadījumā, ja nav pieejams apraksts vai fotogrāfijas, ir maza varbūtība atrast nozagto kultūras priekšmetu (atrašanas gadījumā kultūras priekšmeti var tikt atgriezti tikai pamatojoties uz lietas pierādīšanas materiāliem¹⁰).

⁹Tulka piezīme – piem., neko nedrīkst aiztikt un nedrīkst pārvietot priekšmetus notikuma vietā.

¹⁰ UNESCO 1970.gada Konvencija

NOSLĒGUMS

Primāru nozīmi piešķiriet pasākumiem, kuri minēti nodaļā „sagrādās celtnes pārvaldības pasākumi”, veiciniet cilvēku klātbūtni sagrādajā celtņē un nekad neaizmirstiet par tās fizisko aizsardzību.

Vienmēr atcerieties, ka katram ir sava loma pastāvošo kultūras mantojuma vietu aizsardzībā!

Papildinformācija par jautājumiem, kas saistīti ar kultūras īpašuma zādzībām un kontrabandu ir pieejama šādu organizāciju mājas lapās:

UNESCO:

www.unesco.org

ICOM:

www.icom.museum

INTERPOL:

www.interpol.int